

ULUSLARARASI
KADIN VE HUKUK SEMPOZYUMU

TÜRKİYE
BAROLAR BİRLİĞİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
HUKUK FAKÜLTESİ

KADIN VE HUKUK

OSMANLI DEVLETİ'NDE KADINLARIN MÜLKİYET HAKLARI VE KARŞILAŞTIKLARI HUKUKİ SORUNLAR

Prof. Dr. Gül Akyılmaz[□]

Osmanlı Devleti'nde gayrimüslimler ve köleler gibi kadınlar da hukuki statü açısından farklı bir konumdadırlar. Kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsizlik özellikle evlenme, boşanma, miras paylaşımı, şahitlik gibi konularda karşımıza çıkmaktadır. Mülkiyet hakları açısından ise Osmanlı hukuk sisteminde herhangi bir fark olmadığı görülmektedir. Bu çerçevede fiil ehliyetine sahip olan kadınlar her türlü hukuki işlemi yapabilmişler, alım-satım, hibe, mirasla intikal, vasiyet gibi yollarla menkul ve gayrimenkul malların maliki olabilmişlerdir. Ancak ilgi çekici bir biçimde farklı yüzyıllar ve farklı coğrafyalardaki tereke kayıtları incelendiğinde belli bir düzeyde servete sahip kadın ve erkek murislerin terekelerinde kadınların aleyhine olacak şekilde önemli farklar ortaya çıkmaktadır. Ayrıca şer'iyeye sicilleri ve arşiv belgeleri incelendiğinde kadınların mülkiyet haklarını korumak için ciddi bir hukuksal mücadele verdikleri görülmektedir. Bu süreçte kadınlar haklarını öncelikle şer'iyeye mahkemelerinde aramışlar, istedikleri sonucu alamazlarsa şikâyet dilekçeleri yazarak padişahın adaletine sığınmışlardır. Belgelerde yer alan kayıtlar bize Osmanlı Devleti'nde kadınların mülkiyet haklarının saldırıya açık olduğunu göstermektedir. Kadınların şikâyetleri genellikle koca, erkek kardeş, yeğen gibi aile üyesi bir erkeğin ya da o yerleşim yerinde yaşayan aile dışından bir erkeğin taşınmaz mallarına yönelik tecavüzleri ve miras payının verilmemesi ile ilgili olmuştur. Bu süreçte kadınların çok çaresiz kalmadıkları sürece şikâyet mekanizmasını harekete geçirmedikleri görülmektedir.

Osmanlı Devleti'nde kadınların gerek mahkemelerde açtıkları davalarda gerekse arzuhallerinde en fazla şikâyetçi oldukları konular mülkiyet ve miras haklarının ihlâli ile ilgili olup, oran olarak evlenme ve boşanma ile ilgili şikâyetlerden daha fazladır. Üstelik mülkiyet haklarına yönelik saldırılar kadınların toplumsal konumlarına da bağlı olmamış, padişah ailesinden kadınlar bile benzer hak ihlalleri ile karşılaşmışlardır. İlgi çekici olan bir diğer nokta ise ailenin erkek üyelerinin kadınların mülkiyet haklarına karşı gayri hukuki müdahalelerine yürütme ve yargı gücünü temsil eden erkeklerin destek olmalarıdır. Osmanlı resmi belgelerinin bize gösterdiği üzere 17. Yüzyılda bir kadının mülkiyet hakları konusunda karşılaştığı sorunlarla 20. Yüzyılda karşılaştığı sorunlar arasında hiçbir fark yoktur. Değişen tek şey şikâyet dilekçelerinde kullanılan dildir. 20. Yüzyılın Osmanlı kadınları artık bir lütuf olarak değil, hukuka uygun olarak medeni ve anayasal haklarını talep etmiştir.

[□] Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi (gulakyilmaz@gmail.com)

**ULUSLARARASI
KADIN VE HUKUK SEMPOZYUMU**

**TÜRKİYE
BAROLAR BİRLİĞİ**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
HUKUK FAKÜLTESİ**

Unutulmamalıdır ki Osmanlı kadınlarının mülkiyet haklarını korumak konusunda karşılaştıkları zorluklar ve verdikleri hukuki mücadele günümüzde bu konuda karşılaşılan sorunların anlaşılabilmesinde de önemli bir referans noktası olacaktır.